

Svårgripbart Turkiet för EU – krönika för Östgöta-Correspondenten 2006 10 09

Det var ingen fest när europeiska kommissionen i förra veckan meddelade att det är klart för Bulgarien och Rumänien att bli medlemmar av europeiska unionen från årsskiftet. Snarare var budskapet att härtill är vi nödda och tvungna.

Egentligen var inte kommissionen det. Båda de nya medlemmarna har sådana brister i att uppfylla de s k Köpenhamnskriterierna för medlemskap – fungerande rättsväsende, marknadsekonomi och demokratiska institutioner – att det inte varit anmärkningsvärt om de två staterna fått vänta ett år med att bli medlemmar. Nu tycks de få komma in för tidigt för att EU sedan ska kunna stänga dörren ordentligt.

Det är inte längre Köpenhamnskriterierna som ensam bestämmer villkoren för medlemskap. EU:s egen ”upptagningsförmåga” har blivit det viktiga. Medlemsstaterna har börjat tröttna på utvidgningen och räds att den ska undergräva hela enhetsbygget inifrån. Och medborgarna fruktar både nya medlemmar och flyktingar som konkurrerar om jobb och för in nya sedvänjor i Europa.

På en punkt stämmer talet om ”upptagningsförmågan”. Med nuvarande beslutsregler kan unionen inte hantera ytterligare medlemmar. Om inte medlemsstaterna ratificerar liggande författningsförslag – och det gör de ju inte – måste de komma fram med något annat som åtminstone löser frågan om röstreglerna.

Den stora knäckfrågan om EU:s framtida utvidgning är Turkiet. Turkarna får visserligen sedan ett år förhandla om medlemskap. Men deras entusiasm svalnar med den bestående misstron mot dem i övriga Europa.

Visst har Turkiet långt till att uppfylla många av Köpenhamnskriterierna. Visst ligger det något i att EU skulle få svårare att vara en drivande kraft internationellt om dess folkrikaste medlemsland i framtiden samtidigt är dess fattigaste. Men annars är invändningarna mot Turkiet mest fördomsfulla och inskränkta.

Det förvirrande med Turkiet är att modernism och demokrati inte hänger ihop så som européer vill ha det. Det moderna Turkiet är skapat av en militär, Atatürk. Statyer och porträtt av honom finns överallt i landet på ett sätt som vore främmande i en medlemsstat i EU.

Atatürktraditionen står för av makten påtvingade västerländska seder och bruk, nationell enhet mot regionala, etniska och kulturella säridentiteter, strikt åtskillnad mellan stat och religion. I dag vill militären och Atatürks politiska efterföljare i Turkiet stå för motståndet mot den islamiska politiska och religiösa väckelsen. För EU är problemet när bristande respekt för demokrati och mänskliga rättigheter blivit priset för att upprätthålla modernismen.

Men Turkietskeptikerna i Europa verkar ha lika svårt att förstå de krafter som i dag styr Turkiet. Sedan några år har Turkiet för första gången en regering med rötter i den islamiska rörelsen. Denna regering har mer än sina företrädare med förment västerländska ideal fått fart på politiska reformer för att uppfylla Köpenhamnskriterier och få in Turkiet i EU. Den vill samtidigt närma sig EU och låta kvinnor bära huvudduk offentligt.

Det kan verka motsägelsefullt. Men det är det just en sådan mångfald som Europa behöver i framtiden.

ANDERS MELLBOURN